

ОЛЕКСІЙ ОЛЕКСІЙОВИЧ ЛАПТЄВ
(30.03.1922—03.09.2006)

Уже рік як немає з нами Олексія Олексійовича Лаптева — красивої, мудрої, доброї людини.

Відомий учений у галузі ботаніки та прикладної екології, академік Української екологічної та Української лісівничої академії наук, доктор біологічних наук, лауреат премії АН України ім. акад. В.А. Юр'єва, колишній професор кафедри ботаніки Київського національного університету імені Тараса Шевченка Олексій Олексійович Лаптев народився в с. Сладкое Крутинського р-ну Омської обл. у селянській родині. Після семирічної школи, впродовж 1937—1941 рр. навчався в Тюкалінському сільськогосподарському технікумі, який закінчив з відзнакою. У 1941—1946 рр. брав участь у боях за звільнення Сталінграда, Чернігова, Києва та інших міст і сіл від німецьких загарбників. Був поранений у боях, за хоробрість і відвагу нагороджений трьома бойовими орденами та дванадцятьма медалями.

Після демобілізації О.О. Лаптев працював директором насінневої станції у системі аеродромного будівництва армії в Київській обл., у 1949—1952 рр. — у дирекції Української республіканської виставки досягнень народного господарства на посадах агронома та директора павільйону. Водночас Олексій Олексійович підвищував свій фах: закінчив заочно Київський сільськогосподарський інститут та аспірантуру при Українській сільгосп-академії.

Більшу частину свого життя О.О. Лаптев присвятив справі зеленого будівництва та декоративного садівництва. Понад 12 років він керував Київським міським трестом підприємств зеленого будівництва. За цей час захис-

© І.Ю. КОСТИКОВ,
В.А. БАДАНІНА,
Л.Ф. КУЧЕРЯВА,
Н.І. КАРПЕНКО,
О.В. ТИЩЕНКО, 2007

тив кандидатську дисертацію. За сумісництвом був старшим науковим співробітником Дослідного інституту міського господарства, викладав на Республіканських курсах підвищення кваліфікації працівників комунального господарства. У ці роки Олексій Олексійович брав безпосередню участь у розробці та здійсненні перспективних планів зеленої зони Києва, у створенні стійких ценозів у системі зелених насаджень столиці та інших міст.

Упродовж 1974—1981 рр. О.О. Лаптев — завідувач відділу квітково-декоративних культур, а згодом — заступник директора з наукової роботи Центрального республіканського ботанічного саду НАН України, де плідно займався інтродукцією та селекцією багаторічних дерноутворюючих трав. Він розробив еколого-біоморфологічний метод в інтродукції рослин та разом зі співвиконавцями вивів 15 нових перспективних сортів трав, захищених авторськими свідоцтвами. Дослідник уперше організував та впровадив у виробництво сортове насінництво дерноутворюючих трав. Усі ці розробки у 1991 р. відзначено премією НАН України ім. акад. В.А. Юр'єва.

Від 1982 р. доля О.О. Лаптева пов'язана з Київським університетом імені Тараса Шевченка, де він працював професором кафедри ботаніки, а протягом 1985—1992 рр. завідував цією ж кафедрою. Водночас Олексій Олексійович був директором, а в 1987—2000 рр. — науковим керівником Ботанічного саду ім. акад. О.В. Фоміна. Як професор кафедри ботаніки Київського університету сформував новий екологічний та біогеоценологічний освітній напрямок, навчальну спеціалізацію з газознавства, екології рослин, охорони і оптимізації навколишнього середовища. На кафедрі ботаніки він уперше створив наукову лабораторію з окремим штатом фахівців, які вивчали актуальні питання флористики, геоботаніки, екології та фітосозології.

Професор О.О. Лаптев був відповідальним редактором міжвідомчого наукового збірника «Охорона, вивчення та збагачення рослинного світу», членом редколегії «Українського фітоценологічного збірника».

У здобутку Олексія Олексійовича — понад 160 наукових та науково-методичних праць, зокрема 5 монографій та довідників, 5 навчальних посібників, ряд програм і методичних розробок. Найважливішими його працями є «Зеленые богатства Киева и его окрестностей» (1966), «Справочник по зеленому строительству» (1968, 1971, 1984), «Газоны. Пособие по устройству и содержанию» (1970), «Газоны» (1983), «Газоны. Основы семеноводства и районирования газонных трав» (1984), «Охрана и оптимизация окружающей среды методами ландшафтной архитектуры и фитомелиорации» (1985), «Охрана и оптимизация окружающей среды» (1990) тощо.

Важливими є розробки Олексія Олексійовича у галузі зеленого будівництва. Працюючи над створенням екологічно ефективної та антропо tolerantної комплексної системи зелених насаджень сучасного міста, він запропонував методику вивчення і класифікації міських екотопів, добору стійкого асортименту деревних та чагарникових рослин і технологію формування стійких фітоценозів, також розробив рекомендації з комплексного благоустрою вулиць і міських майданів, уза-

гальнив питання охорони навколишнього середовища та оптимізації ландшафтів сучасних великих міст, розробив урбоекологічні градієнти для визначення екологічної цінності окремих міських територій.

Олексій Олексійович здійснив низку вагомих теоретичних і прикладних робок, зокрема еколого-біологічних основ створення стійких трав'янистих ценозів для дернового покриття різного призначення. З цією метою були відпрацьовані технології створення дернового покриття, здійснена селекція газонних трав, розроблена методика рекультивациі порушених земель і ландшафтів за допомогою ґрунтопокривних рослин.

Багато часу О.О. Лаптев приділяв вихованню студентської молоді, формуванню наукової зміни. Він підготував дев'ять кандидатів і три доктори біологічних наук, був членом спеціалізованих вчених рад із захисту дисертацій у Центральному ботсаду ім. М.М. Гришка НАН України та Українському аграрному університеті, членом Українського товариства природи, науково-методичної комісії з екологічної освіти при Міністерстві освіти України, очолював секцію урбоекології при Українській екологічній академії наук. Нагороджений орденами «Трудового Червоного Знамени», Богдана Хмельницького, медаллю «Захиснику Вітчизни», 15 медалями, зокрема: «За Победу над Німеччиною», «50 років визволення України», «Учаснику визволення Києва» та ін. Протягом 10-ти скликань обирався депутатом Київської міськради, понад 15 років очолював Київську міську організацію охорони природи.

З вересня 2006 р. О.О. Лаптева не стало. Він назавжди залишився поряд з нами у підручниках, публікаціях та учнях.

*І.Ю. КОСТІКОВ, В.А. БАДАНІНА,
Л.Ф. КУЧЕРЯВА, Н.І. КАРПЕНКО, О.В. ТИЩЕНКО*